

Generalna skupština

Distribucija: Opšta

22. april 2022.

Jezik: engleski (srpski)

Izvornik: na španskom jeziku

Savet za ljudska prava**Pedeseto zasedanje**

13. jun – 8. jul 2022.

Tačka dnevnog reda br. 3

Unapređenje i zaštita svih ljudskih, građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, uključujući i pravo na razvoj**Zaštita advokata od nedopuštenih uticaja na slobodno i nezavisno obavljanje advokatske profesije****Izveštaj Specijalnog izvestioca za pitanje nezavisnosti sudija i advokata, Dijega Garsije-Sajana (Diego García-Sayán)***Rezime*

U ovom izveštaju, koji se podnosi u skladu sa rezolucijom 44/8, Specijalni izvestilac se bavi pitanjem zaštite lica koja obavljaju advokatsku praksu, budući da je slobodno bavljenje advokaturom nezaobilazni element pravosudnih jemstava koja obezbeđuju pravično suđenje i zaštitu ljudskih prava. Specijalni izvestilac opisuje međunarodne i regionalne standarde koji su utvrđeni u cilju zaštite advokatske profesije.

Specijalni izvestilac sa zabrinutošću konstatuje globalno proširenje različitih vidova prakse koji podrivaju, ograničavaju, sužavaju i osujećuju bavljenje advokaturom. To naročito važi za one advokate čije su aktivnosti usredsređene na borbu protiv korupcije, odbranu ljudskih prava ili zaštitu grupa koje se nalaze u ranjivom, nepovoljnom položaju.

Specijalni izvestilac u svome izveštaju identifikuje tendencije i obrasce mešanja u advokatsku profesiju i napada na advokaturu. On takođe opisuje sredstva koja se koriste za izvršenje takvih napada, uključujući mešanje u rad advokatskih komora, zakonodavstvo, fizičko i psihološko zlostavljanje advokata i članova njihovih porodica, klevetu u medijima i na društvenim mrežama, proizvoljne disciplinske postupke, korišćenje pravosudnog sistema i policijskih korpusa. Specijalni izvestilac je takođe identifikovao povrede profesionalne tajne, kao i pretese kancelarija profesionalnih advokata i plenidbu njihove imovine.

Specijalni izvestilac naglašava da lica koja se bave advokaturom imaju suštinski važnu ulogu u konsolidovanju vladavine prava i zaštiti ljudskih prava. Države imaju dužnost da jemče da ta lica mogu da obavljaju svoju profesiju bez nepotrebnih i neprimerenih ograničenja. Specijalni izvestilac zaključuje svoj izveštaj predlozima upućenim državama članicama o tome kako da se zaštite lica koja se bave advokaturom.

I. Uvod

1. Advokati i slobodno obavljanje advokatske profesije neotuđivi su sastavni deo vladavine prava, zaštite ljudskih prava i nezavisnog pravosudnog sistema. Slobodno obavljanje advokatske prakse pomaže da se osigura pristup pravdi, nadzor nad državnim organima i zaštita valjanog pravnog postupka i sudskih garancija. Države treba da osiguraju da oni koji obavljaju advokatsku praksu budu u stanju da to čine bez ikakvog zastrašivanja, ometanja, uznemiravanja i mešanja.

2. Specijalni izvestilac sa zabrinutošću konstatuje globalno širenje različitih vidova prakse koji podrivaju, ograničavaju, sužavaju i osujećuju bavljenja advokaturom. Advokati su naročito osetljivi onda kada su njihove aktivnosti usredsređene na borbu protiv korupcije, odbranu ljudskih prava, prava žena, zaštitu etničkih, rasnih, verskih ili nacionalnih manjina, autohtonih naroda, LGBTQI+ zajednice, životne sredine ili druga pitanja od naročitog javnog značaja. Ograničenja rada advokata pojačana su i usled posledica mera koje su države donele u odgovor na širenje bolesti izazvane virusom korona (pandemija kovida 19).¹

3. Specijalni izvestilac je dobio informacije u kojima se ukazuje na to da je u periodu između 2010. i 2020. godine ubijeno, lišeno slobode ili kidnapovano više od 2.500 advokata u različitim regiona sveta.² Te informacije se između ostalog odnose na ubistva, krivične progone i pokušaje da se podrije nezavisnost advokatske profesije. Upravo iz tog razloga specijalni izvestilac podnosi ovaj izveštaj o radnjama i koracima koji ugrožavaju slobodno obavljanje advokatske profesije.

4. Specijalni izvestilac je u 2018. godini podneo Generalnoj skupštini izveštaj o pravima advokatskih komora i profesionalnih udruženja advokata.³ U tom izveštaju su analizirani različiti oblici mešanja u nezavisnost udruženja i posebno je ukazano na čitav niz primera dobre prakse koji jemče nezavisnost i delotvornost advokatskih komora.

5. Ovaj izveštaj sadrži pregled svih teškoća i prepreka sa kojima se suočavaju advokati, kao i pregled mehanizama i strategija koje se koriste da bi se podrijo njihov rad i ugrozila njihova nezavisnost. Izveštaj takođe sadrži preporučene mere za jačanje slobodnog bavljenja advokaturom, što predstavlja suštinski važnu komponentu nezavisnog sistema obavljanja pravosudne funkcije u društvu.

6. Specijalni izvestilac želi da naglasi aktivnosti obavljene u pogledu zaštite i konsolidovanja vladavine prava za sva lica koja obavljaju advokatske poslove, bez obzira na to da li uživaju zvanični status advokata. Međunarodni principi i standardi u pogledu nezavisnosti advokatske profesije i njenog slobodnog obavljanja, naročito Osnovni principi o ulozi advokata,⁴ predstavljaju suštinske elemente koji treba da služe kao vodič za sve one koji se bave advokaturom, kao i za njihova profesionalna (strukovna) udruženja i te međunarodne principe i standarde treba da poštuju i unapređuju državni organi.

7. Specijalni izvestilac je pustio u javnu distribuciju upitnik u kome je tražio priloge država, organizacija civilnog društva i profesionalnih udruženja advokata. Na završetku te ankete,⁵ dobijena su 24 odgovora od država članica, 22 odgovora od organizacija civilnog društva i 23 odgovora od udruženja advokata i advokatskih komora, što ukupno iznosi 69. odgovora. Specijalni izvestilac je zahvalan na svim odgovorima koji su pristigli i naglašava da je učešće u navedenoj anketi bilo suštinski važno za dobijanje informacija i utvrđivanje kriterijuma za analizu na temelju širokog i slobodnog učestvovanja čitavog niza aktera.

8. Specijalni izvestilac izražava priznanje Institutu za ljudska prava Međunarodne asocijacije advokatskih komora, Savetu advokatskih komora i pravničkih društava Evrope, Centru za međunarodnu pravdu „Sajrus R. Vens“ (Cyrus R. Vance) i fondaciji „Konrad Adenauer“ (Konrad-Adenauer-Stiftung) na pomoći koju su pružili u organizovanju regionalnih konsultacija sa advokatima i pripadnicima civilnog društva u periodu od novembra 2021. do januara 2022.

¹ [A/HRC/47/35](#).

² Informacije dobijene prilikom pripreme ovog izveštaja u novembru 2021. godine

³ [A/73/365](#).

⁴ [A/CONF.144/28/Rev.1](#).

⁵ Svi prilozi u vidu popunjenih upitnika biće postavljeni na veb stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

godine, u sklopu priprema ovog izveštaja. Te konsultacije su vođene u Evropi, Aziji, Africi, na Bliskom istoku i u Severnoj Africi, Centralnoj Aziji i Latinskoj Americi. Specijalni izveštilac takođe želi da zahvali Klinici za ljudska prava Centra za istraživanje ljudskih prava i edukaciju na Univerzitetu u Otavi na velikoj podršci koju je taj centar pružio u pripremi ovog izveštaja.

II. Međunarodni standardi

A. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima

9. Član 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima utvrđuje pravo na jednakost pred sudovima i pravo da se bude saslušan od strane nadležnog, nezavisnog i nepristrasnog suda. Pravo na branioca po sopstvenom izboru utvrđeno je u istom članu, stav 3. tačka (b).

10. U članu 14. stav 3. utvrđuje se pravo na pravnog zastupnika i ustanovljuju se minimalna jemstva za pojedinca koji je optužen za krivično delo, uključujući tu mogućnost da se brani sam ili uz pomoć pravnog zastupnika po sopstvenom izboru; da bude upoznat sa svojim pravom da ima pravnog zastupnika, ukoliko pravnog zastupnika nema, i da, kad god interes pravde to zahteva, dobije branioca koji će mu pružati pravnu pomoć, bez plaćanja troškova ako nema dovoljno sredstava da ga plati.

11. Uznemiravanje lica koja se bave advokaturom može dovesti do povrede prava njihovih klijenata, uključujući pravo na redovan sudski postupak (član 14. Pakta), pravo na slobodu i pravnu sigurnost (član 9. Pakta) i pravo na slobodu od mučenja ili drugih vidova nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (član 7. Pakta).

12. Komitet za ljudska prava⁶ utvrdio je da postojanje ili nepostojanje pravne pomoći često određuje da li lice može ili ne može pristupiti relevantnim postupcima ili učestvovati u njima na sadržajan način.

13. U svom opštem komentaru br. 13 (1984), Komitet za ljudska prava naglašava da advokati treba da budu u mogućnosti da savetuju i da zastupaju svoje klijente u skladu sa svojim profesionalnim standardima i prosuđivanjem bez ikakvih ograničenja, uticaja, pritiska ili nedopuštenog mešanja. To tumačenje podržava ideju po kojoj se, kako bi ispunile svoje obaveze prema međunarodnom paktu, države ugovornice moraju uzdržati od mešanja u sudski postupak kao i od vršenja uticaja, vršenja pritiska ili bilo kakvog drugog vida mešanja u mogućnost advokata da savetuju i zastupaju svoje klijente.

14. Savet za ljudska prava, u skladu s međunarodnim pravom, utvrdio je da sve države moraju da jemče nezavisnost advokata i njihovu mogućnost da s tim u skladu obavljaju svoje funkcije, što države čine time što preduzimaju delotvorne zakonodavne, policijske i druge primerene mere koju omogućuju advokatima da obavljaju svoje profesionalne funkcije bez ikakvog mešanja, uznemiravanja, pretnji ili bilo kakvog vida zastrašivanja.⁷

B. Osnovni principi o ulozi advokata

15. Saglasno Osnovnim principima o ulozi advokata, države moraju da obezbede da advokati sve svoje profesionalne funkcije mogu obavljati bez zastrašivanja, smetnji, uznemiravanja ili neovlašćenog uplitanja, kao i da ne budu podvrgavani krivičnom gonjenju, upravnim, ekonomskim ili drugim sankcijama niti da im takvim sankcijama bude prećeno, zbog bilo kakve radnje koja je preduzeta u skladu sa priznatim profesionalnim dužnostima, standardima i etičkim pravilima (princip 16).

16. Saglasno principu 18, advokati u obavljaju svoje profesije ne smeju biti poistovećivani sa svojim klijentima niti sa njihovim predmetima.

⁶ Opšta preporuka br. 32 (2007), stav 10.

⁷ Savet za ljudska prava, rezolucija 35/12.

C. Deklaracija o braniocima ljudskih prava

17. Deklaracija o pravima i odgovornostima pojedinaca, grupa i društvenih organa u unapređivanju i zaštiti univerzalno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Deklaracija o braniocima ljudskih prava) koja je konsenzusom usvojena na Generalnoj skupštini 1998. godine ima za cilj zaštitu svih branilaca ljudskih prava, uključujući advokate.⁸ U Deklaraciji se jasno utvrđuje da države moraju da preduzmu sve neophodne mere kako bi osigurale zaštitu branilaca ljudskih prava od strane nadležnih organa protiv svih oblika nasilja, pretnji, odmazde, *de facto* ili *de jure* diskriminacije, pritisaka ili bilo kakvih proizvoljnih radnji koje bi zadirale u legitimno ostvarivanje prava utvrđenih u Deklaraciji (član 12).

D. Interamerički sistem zaštite ljudskih prava

18. Zaštita advokata u sklopu Interameričkog sistema zaštite ljudskih prava zasniva se na tumačenju regionalnih instrumenata zaštite ljudskih prava, pre svega na odredbama kojima se uređuje pravo na pravično i nepristrasno suđenje, pravo na pristup pravdi, razdvojenost triju grana vlasti i poštovanje vladavine prava.⁹

19. U ovom sistemu, obaveza poštovanja nezavisnosti advokata utvrđena je u Američkoj deklaraciji o pravima i dužnostima čoveka, Američkoj konvenciji o ljudskim pravima¹⁰ i u obavezama koje su ustanovljene u Interameričkoj demokratskoj povelji.¹¹

20. Tu obavezu tumače i izvršavaju je institucije koje čine regionalni sistem zaštite ljudskih prava: Interamerička komisija za ljudska prava i Interamerički sud za ljudska prava, čije su odluke obavezujuće za sve države ugovornice koje su priznale njegovu nadležnost.

21. Američka konvencija o ljudskim pravima utvrđuje obaveze država da osiguraju da svaki pojedinac može da traži zaštitu i pravdu u slučaju da su preduzete radnje koje krše njegova odnosno njena prava. Članom 8. Konvencije zajemčeno je pravo na pravično suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, a pored toga se utvrđuje i da svako lice koje je optuženo za krivično delo mora imati pristup pravnom zastupniku.

22. U Interameričkoj demokratskoj povelji utvrđeno je da su „razdvojene grane vlasti i zajemčena nezavisnost svih grana vlasti“¹² što predstavlja jedan od suštinskih elemenata demokratije. U Povelji je takođe utvrđeno da poštovanje vladavine prava od strane svih institucija i sektora društva ima podjednako suštinski značaj za demokratiju.¹³

E. Afrički sistem ljudskih prava

23. U članu 45. Afričke povelje o ljudskim i narodnim pravima pobrojane su funkcije Afričke komisije za ljudska i narodna prava, koje obuhvataju utvrđivanje načela osnovnih sloboda i tumačenje Afričke povelje. U članu 26. Povelje utvrđuje se da su države ugovornice dužne da jemče nezavisnost sudova.

24. Afrička komisija je 2003. godine ustanovila Principe i smernice o pravima na pravično suđenje i pravnu pomoć u Africi. Iako ti principi i smernice nisu obavezujući, oni upućuju

⁸ Rezolucija Generalne skupštine 53/144.

⁹ Interamerička komisija za ljudska prava, *Guarantees for the independence of justice operators. Towards strengthening access to justice and the rule of law in the Americas (Jemstva nezavisnosti nosilaca pravosudnih funkcija. Ka jačanju pristupa pravdi i ulozi prava na američkim kontinentima)*, 2013; Savetodavno mišljenje OC-11/90 o izuzecima u pogledu iscrpljenosti unutrašnjih pravnih lekova (Američka konvencija za zaštitu ljudskih prava, član 46. članovi 1. i 2, tačke (a) i (b), 10. avgust 1990, stav 41; Interamerički sud za ljudska prava, presuda u predmetu *Reverón Trujillo v. Venezuela*, od 30. juna 2009, Series C No. 197, stavovi 146-147. Interamerički sud za ljudska prava, presuda u predmetu *Zambrano Vélez et al. v. Ecuador*, od 4. jula 2007, Series C No. 166, stav 122.

¹⁰ Organizacija američkih država, Američka konvencija o ljudskim pravima, 22. novembar 1969. godine.

¹¹ Organizacija američkih država, Interamerička komisija za ljudska prava, Interamerička demokratska povelja.

¹² *Ibid.*, član 3.

¹³ *Ibid.*, član 4.

države na to kako da štite mogućnost advokata da obavljaju svoju profesionalnu dužnost bez mešanja sa strane, uz poštovanje poverljivosti klijenta i kako da advokatima omoguće pristup svim onim informacijama koje su im neophodne da bi mogli da pruže delotvornu pravnu pomoć. Kako je utvrđeno u navedenim principima i smernicama, advokati takođe uživaju krivičnopравни i građanskopravni imunitet za sve izjave koje daju u dobroj veri u iznošenju odbrane i u toku postupka i imaju pravo na ekspeditivne i pravične disciplinske postupke koji se vode pred nepristrasnim telom u skladu sa kodeksom profesionalnog ponašanja.¹⁴

25. Afrička komisija je iskoristila svoj mandat, utvrđen u članu 45. Afričke povelje o ljudskim i narodnim pravima, da osudi napade na advokate i dosledno kritikuje svako gonjenje ili šikaniranje advokata. Komisija je jasno izrazila svoj stav nakon što je policija 2016. godine napala i ubila kenijskog advokata i borca za zaštitu ljudskih prava Vilija Kimanija (Willie Kimani).¹⁵ Komisija je utvrdila da su napadi na advokate stvorili atmosferu straha i nesigurnosti i da su sve takve radnje u suprotnosti sa pravima utvrđenim i zajemčenim Afričkom poveljom. Komisija je takođe pozvala kenijske vlasti da istraže to pitanje i da sprovedu reforme kako bi osigurale da policija ubuduće u potpunosti poštuje i brani ljudska prava i kako bi sprečile da se slični incidenti ponove u budućnosti. U jednom drugom slučaju, u kome su advokati-aktivisti bili deportovani iz Ujedinjene Republike Tanzanije, Afrička komisija je apelovala na tu državu da preduzme hitne korektivne mere.¹⁶

F. Evropski sistem zaštite ljudskih prava

26. Pravo svakog lica koje je lišeno slobode da bez odlaganja bude izvedeno pred sudiju kako bi se utvrdila zakonitost njegovog odnosno njenog hapšenja utvrđeno je u članu 5. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava).¹⁷ Čak i pored toga što se tu ne pominje izričito pravo na pravnu pomoć, Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da se to pravo može smatrati povređenim ako se isključenje advokata lica o kome je reč smatra proizvoljnim u okolnostima datog predmeta.¹⁸

27. Pravo svakog lica da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere utvrđeno je u članu 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Pravo na pravično suđenje u saglasnosti s tim članom Konvencije obuhvata pristup pravnom zastupniku koga optuženi sam izabere i to od samog početka postupka, kako je to utvrdio Evropski sud za ljudska prava (ESLJP).¹⁹ Međutim, prema tumačenju ESLJP, to pravo može podlegati određenim ograničenjima, onda kada se pruža besplatna pravna pomoć, a takođe i onda kada sudovi odlučuju o tome da li interesi pravde nalažu da optuženog brani advokat koga su oni odredili.²⁰

28. Nacionalne vlasti moraju uzeti u obzir želje optuženog kada je reč o njegovom odnosno njenom izboru pravnog zastupnika, osim u slučajevima kada postoji relevantan i dovoljan osnov da se postupi drugačije.²¹ Kada takvog osnova nema, ograničenje slobodnog izbora pravnog zastupnika predstavlja povredu člana 6.²² Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

29. Članom 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava utvrđuje se pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života. Prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, pretrase kancelarije advokata radi pronalaženja inkriminišućih dokaza koji bi se odnosili na klijente

¹⁴ Vidi <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=38>.

¹⁵ Vidi <https://achpr.org/pressrelease/detail?id=129>.

¹⁶ Vidi <https://www.achpr.org/pressrelease/detail?id=76>.

¹⁷ Vidi https://echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.

¹⁸ [A/71/348](#), stav 26. Evropski sud za ljudska prava, presuda u predmetu *Lebedev v. Russia*, od 25. oktobra 2007. godine.

¹⁹ Presuda u predmetu *Atristain Gorosabel v. Spain*, od 18. januara 2022. godine.

²⁰ Presuda u predmetu *Croissant v. Germany*, od 25. septembra 1992. godine, stav 29.

²¹ Evropski sud za ljudska prava, presuda u predmetu *Vitan v. Romania*, od 25. marta 2008, predstavka br. 42084/02, stav 59.

²² Evropski sud za ljudska prava, presuda u predmetu *Dvorski v. Croatia*, od 20. oktobra 2015. godine, predstavka br. 25703/11, stav 76.

samog advokata u suprotnosti je sa članom 8. Konvencije. Osim toga, pojam „privatnog života“ ne treba tumačiti u tom smislu da on isključuje aktivnosti koje su po svojoj prirodi profesionalne ili poslovne.²³

30. Preporuka br. R(2000)21 Komiteta ministara Saveta Evrope, sa svoje strane, naglašava potrebu da se preduzmu sve neophodne mere radi poštovanja, zaštite i unapređenja slobode bavljenja advokatskom profesijom bez ikakve diskriminacije i bez nedopuštenog mešanja vlasti ili javnosti u svetlu odredaba Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.²⁴

31. Komitet ministara Saveta Evrope je 30. januara 2019. godine poverio Evropskom komitetu za pravnu saradnju zadatak izrade studije izvodljivosti o dodatnoj vrednosti koju bi imala jedna evropska konvencija o advokatskoj profesiji. Tu inicijativu je podržao Evropski komitet za pravnu saradnju.²⁵

32. Ako je suditi prema dobijenim informacijama, počev od proleća 2022. godine, osniva se komitet eksperata koji treba da izradi, u periodu od dve godine, nacrt jednog pravnog instrumenta koji će imati za cilj jačanje zaštite advokatske profesije i prava na slobodno bavljenje advokatskom profesijom, bez ikakvih predrasuda ili ograničenja. Taj nacrt će biti blagovremeno podnet na usvajanje Komitetu ministara Saveta Evrope.

33. Specijalni izvestilac pomno prati razvoj različitih inicijativa u vezi sa pripremom jedne takve konvencije i pozdravlja činjenicu da će Komitet eksperata ove godine započeti svoj rad, s tim što će Specijalni izvestilac i vodeće organizacije advokata u regionu u tome učestvovati kao posmatrači. Od ideja koje su istaknute u ovoj preliminarnoj fazi Specijalni izvestilac pozitivno ocenjuje predloge da Konvencija koja će proisteći iz svih tih aktivnosti treba da bude otvorena za pristupanje i državama koje nisu članice Saveta Evrope. Takav instrument će biti još više ojačan ako se geografski opseg njegove zaštite proširi i ako više zemalja i ljudi bude imalo mogućnost da joj pristupi.

III. Tendencije i obrasci mešanja u slobodno bavljenje advokaturom

34. Postoji nekoliko obrazaca ili modela mešanja u bavljenje profesijom advokata. Oni koji brane ljudska prava u slučajevima koji se odnose na nacionalnu bezbednost ili korupciju nalaze se u posebno osetljivom položaju. Drugo pitanje na koje valja ukazati jeste pitanje proizvoljnog poistovećivanja advokata sa njegovim klijentom.

A. Advokati koji brane ljudska prava

35. Specijalni izvestilac je tokom 2021. godine uputio dopise Kamerunu, Kini, Egiptu, Ruskoj Federaciji, Filipinima, Gvatemali, Iranu (Islamskoj Republici Iran), Libanu, Maroku, Pakistanu, Ruandi, Šri Lanki, Tadžikistanu, Turskoj i Palestinskoj Državi u vezi sa slučajevima nestanaka, hapšenja, preduzimanja prinudnih radnji i upućivanja pretnji koji su se odnosili na advokate i branioce ljudskih prava.²⁶

36. U februaru 2019. godine Evropski parlament je održao raspravu o napadima na advokate i branioce ljudskih prava. Zemlje u kojima su aktivnosti advokata suzbijane i ometane i u kojima te aktivnosti mogu rezultirati krivičnim gonjenjem ili hapšenjem advokata jesu Azerbejdžan, Kina, Kazahstan i Turska.²⁷ U 2020. godini uhapšeno je i šikanirano nekoliko

²³ Evropski sud za ljudska prava, presuda u predmetu, *Niemietz v. Germany*, od 16. decembra 1992. godine.

²⁴ Vidi <https://rm.coe.int/16804c392c>.

²⁵ Vidi <https://www.ccbe.eu/actions/european-convention-on-the-profession-of-lawyer/>.

²⁶ Vidi dopise LBN 8/2021, IRN 28/2021, TJK 2/2021, EGY 8/2021, PSE 4/2021, TUR 10/2021, LKA 2/2021, RWA 1/2021, GTM 5/2021, MAR 4/2021, EGY 5/2021, IRN 16/2021, RUS 7/2021, PHL 3/2021, TUR 9/2021, IRN 12/2021, CHN 4/2021, PAK 3/2021 i CMR 1/2021. Svi ti dopisi na koje se pozivamo u ovom izveštaju dostupni su na adresi: <https://spcommreports.ohchr.org/Tmsearch/TMDocuments>.

²⁷ Vidi <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/hearing-on-attacks-on-the-legal-profession/product-details/20190131CHE05821>.

zimbabveanskih advokata zbog njihovih profesionalnih aktivnosti i aktivnosti u pogledu zaštite ljudskih prava.²⁸

37. U 2018. godini četvero kazahstanskih aktivista, boraca za ljudska prava, osuđeno je na kazne zatvora zbog aktivnosti na društvenim mrežama i organizovanja mirnih protesta. Advokati koji su ih branili trpeli su politički pritisak tužilaštva, državne službe bezbednosti i sudija. U znak protesta zbog optužbi koje su mu stavljene na teret i zbog povreda njegovih procesnih prava, jedan od optuženih aktivista je na ročištu isekao vene na ručnim zglobovima. Sud je pokrenuo disciplinski postupak protiv njegovog advokata, navodeći kao razlog za pokretanje postupka to što advokat nije sprečio taj očajnički postupak svog klijenta.²⁹

38. U 2019. godini nekoliko organizacija je osudilo disciplinske postupke koje je advokatska komora Azerbejdžana pokrenula protiv jednog advokata, zaštitnika ljudskih prava. Suspendovanje tog advokata i njegovo isključenje iz advokatske komore Institut za ljudska prava Međunarodne asocijacije advokata protumačio je kao znak da predsedništvo Advokatske komore Azerbejdžana ne pruža podršku razvoju advokatske profesije u vezi sa slučajevima odbrane ljudskih prava u Azerbejdžanu.³⁰

39. Ponekad akte nasilja protiv advokata i drugih branilaca ljudskih prava preduzimaju organizovane političke i nacionalističke grupe. Kancelarija Visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija (OHCHR) izvestila je da su u Ukrajini organizovane političke i nacionalističke grupe bile uključene u napade na sudije, advokate, i druge ljude koji su smatrani „izdajnicima“ ili „separatistima“.³¹

40. U oblasti zaštite ljudskih prava vredi posebno ukazati na Protokol Esperanca (Esperanza), inicijativu koju je pokrenuo Centar za pravdu i međunarodno pravo. To je prvi međunarodni instrument ili sredstvo za unapređenje delotvornog odgovora na pretnje upućene braniocima ljudskih prava. Protokol Esperanca bavi se pretnjama sa kojima se suočavaju branioci ljudskih prava, novinari i ostali koji se svojim aktivnostima zalažu za demokratiju i puno uživanje ljudskih prava u celom svetu, uključujući tu i ljudska prava advokata.³²

B. Slučajevi koji se odnose na nacionalnu bezbednost

41. U nekim slučajevima, organi reda se sami mešaju u legitimni rad advokata. U drugim slučajevima povrede ljudskih prava lica koja se bave advokaturom odvijaju se unutar pravosudnog sistema. Na primer Savet za ljudska prava je ustanovio da su vojni sudovi i specijalni sudovi za borbu protiv terorizma ponekad korišćeni za ućutkivanje i zastrašivanje lica koja se bave advokaturom.³³

42. Prema navodima jedne organizacije za ljudska prava, u Turskoj Javno tužilaštvo rutinski istražuje i otvara predmete protiv advokata pozivajući se pritom na Zakon o borbi protiv terorizma (Zakon br. 3713) zbog aktivnosti koje su ti advokati preduzeli prilikom obavljanja svojih profesionalnih dužnosti i poistovećuje ih sa navodnim krivičnim delima njihovih klijenata.³⁴ Razne međunarodne organizacije za zaštitu ljudskih prava osudile su takvu zloupotrebu odredaba Zakona o borbi protiv terorizma radi gonjenja lica koja se bave advokaturom.³⁵ U periodu između 2016. i 2022. godine krivično je gonjeno više od 1.600 advokata, a njih 615 je lišeno slobode i držano u istražnom pritvoru. Ukupno su 474 advokata osuđena na 2.966 godina zatvora po osnovu pripadnosti „terorističkoj organizaciji“ (član 314.

²⁸ Vidi <https://kubatana.net/2020/08/16/law-society-of-zimbabwe-statement-on-deteriorating-human-rights-situation-in-zimbabwe/>.

²⁹ Vidi <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/hearing-on-attacks-on-the-legal-profession/product-details/20190131CHE05821>.

³⁰ Vidi <https://www.ibanet.org/article/CC9DBFCB-43B6-4A4F-86ED-201D6EFAD95A>.

³¹ Vidi konferencijski izveštaj koji je pripremio OHCHR o stanju ljudskih prava u Ukrajini, dostupan na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/regular-sessions/session40/list-reports>.

³² Vidi <https://cejil.org/en/press-releases/the-esperanza-protocol-first-international-tool-to-respond-to-threats-against-human-rights-defenders/>.

³³ [A/HRC/44/54](#).

³⁴ Vidi <https://hrw.org/report/2019/04/10/lawyers-trial/abusive-prosecutions-and-erosion-fair-trial-rights-turkey>.

³⁵ Vidi <https://fidu.it/language/en/turkey-third-party-intervention-to-the-echr-in-the-case-of-saglam-against-turkey/>.

Krivičnog zakonika).³⁶ Određivanje istražnog pritvora, hapšenje i pretresi domova advokata smatraju se povredama ljudskih prava onda kada se zasnivaju na pukim pretpostavkama i nema nikakvog dokaza koji bi mogao da opravda preduzimanje takvih mera.³⁷

43. U Mjanmaru, posle državnog udara koji se dogodio u februaru 2021. godine, advokati koji su branili demonstrante bili su uhapšeni i pritvoreni po osnovu nacionalne bezbednosti.³⁸ Od 2014. godine egipatski advokati izloženi su talasima represije i krizi u pogledu ljudskih prava što je sve posledica vladine kampanje protiv islamista, koji su optuženi za terorizam. Advokati su u više navrata hapšeni i krivično gonjeni, kako bi se na taj način primorali da odustanu od zastupanja političkih predmeta. U jeku krize u novembru 2015. godine iza rešetaka se nalazilo više od 200 advokata.³⁹

44. U Iraku su mnogi advokati, kako se navodi u izveštajima, zastrašivani, izloženi pretnjama ili ubijani u kontekstu terorističkih napada čiji su počiniooci pobunjeničke grupe.⁴⁰

45. Tokom konsultacija u vezi sa izradom ovog izveštaja, prijavljeno je da su u Sirijskoj Arapskoj Republici povrede prava u delovima zemlje pod kontrolom zvanične vlade često indirektni, i pri tom se kao osnov za takve radnje neretko navodi bezbednost, dok je u nekim slučajevima počinilac tih radnji sama advokatska komora. U nekim delovima zemlje napade – koji, u mnogim slučajevima, podrazumevaju i fizičke napade na advokate - neposredno vrše oni koji faktički vrše vlast u tim područjima.⁴¹

46. Tretiranje pandemije kovida 19 kao pitanja nacionalne bezbednosti dovelo je do toga da su uvedena određena ograničenja na aktivnost advokata. U mnogim zemljama, mere koje su uvedene povodom pandemije dodatno su otežale advokatima da savetuju svoje klijente. Taj aspekt njihovog rada nije tumačen kao suštinski važna usluga, tako da je pružanje advokatskih usluga bilo blokirano, kao što su onemogućene i posete istražnim zatvorima i ustanovama za izdržavanje kazne. Takođe je utvrđeno da je bilo povreda načela poverljivosti i uskraćivanja prava koja su normalno zajamčena u odnosu između advokata i klijenta.⁴²

47. U Libanu se u 2020. godini dogodilo da su pripadnici snaga unutrašnje bezbednosti u po bela dana pretukli jednog advokata zbog toga što je navodno prekršio naredbu o zabrani kretanja i zatvaranju (*lockdown*) u Bejrutu. U to vreme su policijski službenici, kako je navedeno u izveštaju, pretili Advokatskoj komori Bejruta i njenom predsedniku.⁴³ U Islamskoj Republici Iran, advokati koji se bave zaštitom prava žena i aktivisti za ljudska prava koji su kritikovali mere zabrane kretanja i zatvaranja donete u odgovor na pandemiju nezakonito su saslušavani zbog toga što su na društvenim mrežama zastupali i branili svoje stavove.⁴⁴

C. Slučajevi korupcije

48. Korupcija neposredno utiče na funkcionisanje državnih institucija pa samim tim i na uživanje ljudskih prava. Nezavisna i efikasna pravda predstavlja glavni instrument koji društva koriste kako bi delotvorno istražila i kaznila slučajeve korupcije, što je istovremeno i svrha obaveza utvrđenih u Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv korupcije.

49. Specijalni izvestilac je na to ukazao u nekoliko svojih izveštaja, a naročito u izveštaju koji je podneo Generalnoj skupštini UN 2017. godine. Kada je reč o relevantnosti i značaju navedene konvencije, Specijalni izvestilac je naglasio da⁴⁵ ona „budući da predstavlja ključni instrument za borbu protiv korupcije, u isto vreme predstavlja i osnovni međunarodni

³⁶ Svi ovi prilozi biće postavljeni na veb-stranicu Specijalnog izvestioca, dostupnu na: <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

³⁷ Evropski sud za ljudska prava, presuda u predmetu *Tercan v. Turkey*, predstavka br. 6158/18, presuda od 29. septembra 2021. godine.

³⁸ Vidi https://www.ecba.org/extdocserv/projects/HR/20210315_HRC_ECBA_Myanmar.pdf.

³⁹ Vidi <http://www.aud.org/2017/04/defendingandprotectinglawyers/#.WPna28Q-D-o.facebook>.

⁴⁰ Svi ovi prilozi biće postavljeni na stranicu Specijalnog izvestioca, dostupnu na <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁴¹ Informacije koje su dobijene iz regiona Bliskog istoka i Severne Afrike tokom pripreme ovog izveštaja.

⁴² [A/HRC/47/35](#).

⁴³ Vidi dopis LBN 7/2021.

⁴⁴ Vidi https://ecba.org/extdocserv/projects/HR/20201204_JointstatementNasrin.pdf.

⁴⁵ [A/72/140](#), stav 29.

instrument za zaštitu ljudskih prava, tako da ona upravo stoga zahteva da joj svi relevantni nadležni organi neprestano posvećuju pažnju“.

50. Dokazi o korupciji u pravosuđu mnogih zemalja poslednjih decenija se neprestano povećavaju, i to do te mere da se pravosuđe u očima javnosti doživljava kao druga po korumpiranosti državna institucija, odmah posle policije.⁴⁶ U Ekvatorijalnoj Gvineji, Gvatemali i Bolivarskoj Republici Venecueli advokati, sudije i tužioci koji vode borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala otpušteni su i primorani da odu u političko izbeglištvo zbog napora koje su na političkoj sceni ulagali u borbi protiv korupcije.⁴⁷

51. U Slovačkoj je jedan broj advokata boravio u istražnom pritvoru tokom više od godinu dana pod optužbom da su branili pripadnike organizovanog kriminala. Advokatska komora je intervenisala tako što je angažovala advokata koji je postupao kao *amicus curiae* (prijatelj suda), insistirajući na tome da se poštuje načelo kome niko ne može biti krivično gonjen zbog pružanja advokatskih usluga.⁴⁸

52. U julu 2020. godine jedan advokat koji je poznat po tome što je aktivno branio demonstrante učesnike u demonstracijama protiv korupcije uhapšen je u Bejrutu i tom prilikom ga je brutalno pretukla jedna grupa ljudi; bilo je očigledno da se radilo o pokušaju ubistva. Prijavljeno je još nekoliko sličnih slučajeva u kojima se radilo o znatnom broju libanskih advokata.⁴⁹

53. Slično tome, u Gvatemali ili El Salvadoru profesionalne advokate napadaju i kleveću zbog toga što osuđuju slučajeve korupcije ili zloupotrebe položaja kojoj pribegavaju državni organi.⁵⁰

D. Povezivanje advokata i njihovih klijenata

54. Ova situacija najčešće pogađa profesionalce koji rade na političkim slučajevima koji se dotiču takvih pitanja kao što su položaj nacionalnih manjina, zaštita životne sredine i ljudska prava. Advokati i njihovi pomoćnici podvrgnuti su pritisku i napadima i ranije su često bivali povezivani ili poistovećivani sa svojim klijentima i interesima tih klijenata.⁵¹

55. Advokati u Kamerunu ili Gani kritikovali su tu vrstu povezivanja, koja se dešavala čak i onda kada su pomagali svojim klijentima u policijskim stanicama. Tokom incidenata o kojima su podnete prijave advokati su se osećali prisiljavanima da nešto čine i strahovali su da će ih policija smatrati saučesnicima u navodnom krivičnom delu.⁵² Belgijsko, nemačko, slovačko, mađarsko, italijansko i rumunsko udruženje advokata prijavili su da je povezivanje i poistovećivanje advokata sa njihovim klijentima dovelo do napada na advokata prilikom obavljanja njihovih profesionalnih dužnosti.⁵³ U Ukrajini je bilo slučajeva da su ubijani advokati koji su bili neposredno uključeni u pravno zastupanje lica optuženih za učešće u političkim slučajevima koji su privukli veliku pažnju javnosti.⁵⁴

56. U maju 2021. godine Specijalni izvestilac je uputio dopis Ruskoj Federaciji zbog hapšenja i određivanja pritvora advokatu Ivanu Pavlovu, u vezi sa njegovim legitimnim obavljanjem profesionalnih dužnosti u zastupanju jednog poznatog opozicionog vođe. Agenti Federalne službe bezbednosti (FSB) su 30. aprila 2021. godine pretresli hotelsku sobu g.

⁴⁶ *Ibid*, stav 41.

⁴⁷ [A/75/172](#) i [A/HRC/44/47](#).

⁴⁸ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranicu Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁴⁹ *Ibid*.

⁵⁰ Informacija dobijena tokom pripreme ovog izveštaja od Fondacije „Konrad Adenauer“ (Konrad-Adenauer-Stiftung).

⁵¹ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁵² Informacije koje je dostavio Institut za ljudska prava Međunarodne asocijacije advokata u novembru 2020, radi pripreme ovog izveštaja.

⁵³ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁵⁴ Vidi <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2020/05/Ukraine-Between-the-rock-and-the-anvil-Publications-Reports-Mission-report-2020-ENG.pdf>.

Pavlova u Moskvi. Agenti FSB takođe su pretresli i njegov dom, službene prostorije advokatske kancelarije *Team 29* i daču g. Pavlova u okolini Sankt Peterburga. Tokom pretresa agenti FSB su navodno zaplenili većinu dokumenata koji su se odnosili na politički osetljivi predmet na kome je u tom trenutku radio g. Pavlov, uključujući tu informacije koje su zaštićene službenom tajnom u odnosu između advokata i njegovog klijenta.⁵⁵

IV. Sredstva pomoću kojih se vrši mešanje

A. Mešanje u rad advokatskih komora i profesionalnih (strukovnih) udruženja advokata

57. Pojačano mešanje država u organizovanje, upravljanje i funkcionisanje advokatskih organizacija i udruženja takođe izaziva naročitu zabrinutost Specijalnog izvestioca, koji je još 2018. godine već analizirao različite oblike mešanja u nezavisnost udruženja advokata.⁵⁶ U tom izveštaju Specijalni izvestilac je naročito istakao pravne i administrativne prepreke koje onemogućuju advokate da osnuju ili da pristupe nezavisnim profesionalnim (strukovnim) organizacijama; te smetnje se kreću u širokom dijapazonu od političkog povezivanja njihovih članova sa različitim oblicima kontrole koju vrše izvršna i sudska grana vlasti na stupanje u advokatsku praksu ili na kontinuirano bavljenje advokatskom praksom, pa sve do pretnji disciplinskih postupcima i zastrašivanja koje je usmereno ka članovima advokatskih komora. Specijalni izvestilac je podsetio nacionalne vlasti da su dužne da podrže osnivanje advokatskih komora i njihov rad bez ikakvog mešanja u te procese.

58. U Zimbabveu je u julu 2021. usvojena izmena i dopuna Zakona o bavljenju advokaturom kojom je vladi dozvoljeno da pojača instrumente pomoću kojih može da utiče na Advokatsku komoru Zimbabvea preko ministarskih imenovanja i kontrole finansiranja iz inostranstva.⁵⁷ U 2021. godini Specijalni izvestilac je uputio dopis Islamskoj Republici Iran u vezi sa nizom zakonodavnih mera koje su donete u cilju podrivanja nezavisnosti advokatskih komora i udruženja advokata.⁵⁸

59. U Turskoj je prijavljeno da je protiv najmanje 68 članova advokatske komore u Dijarbakiru pokrenuto 78 istraga i krivičnih postupaka.⁵⁹ Dva bivša predsednika advokatske komore, Fethi Gimis (Fethi Güümüs) i Mehmet Emin Aktar osuđena su na sedam godina i šest meseci, odnosno šest godina i tri meseca zatvora po zakonu o borbi protiv terorizma.⁶⁰

60. Godine 2020. stupio je na snagu Zakon br. 7249, kojim je modifikovan izborni sistem u advokatskim komorama što je dovelo do još većih ograničenja nezavisnosti advokatskih komora i udruženja pravnika.⁶¹ Taj zakon je usvojen nakon što je Advokatska komora Ankare izdala saopštenje za štampu u kome je kritikovala izjavu Generalnog direktora za verska pitanja koja je sadržala implicitni govor mržnje prema LGBTQI+ zajednici, i to uprkos protestima rukovodilaca turskih advokatskih komora i udruženja advokata.⁶²

61. U Belorusiji je u novembru 2021. godine stupio na snagu novi Zakon o advokaturi⁶³, kojim je Vlada ovlašćena da interveniše u imenovanju rukovodilaca advokatskih komora ili čelnika njihovih rukovodećih organa.⁶⁴ Najmanje 27 advokata isključeno je iz advokatske

⁵⁵ Vidi dopis RUS 6/2021.

⁵⁶ [A/73/365](#).

⁵⁷ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁵⁸ Vidi dopis IRN 26/2021.

⁵⁹ Vidi <https://arrestedlawyers.files.wordpress.com/2021/04/ahm-yillik-rapor-30-martt-1617614102.pdf>.

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ Vidi

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/Statements/2020/EN_HRP_20201210_CCBE-Statement-on-the-situation-of-the-legal-profession-in-Turkey.pdf.

⁶² Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi

<https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁶³ Vidi https://www.americanbar.org/groups/human_rights/reports/belarus--lawyers-under-threat--increasing-suppression-of-the-leg/.

⁶⁴ Informacija koju je u cilju pripreme ovog izveštaja dostavio Savet Advokatskih komora i Udruženja pravnika Evrope u

komore ili je suspendovano zbog toga što su se usprotivili najnovijem talasu represija u Belorusiji.⁶⁵ To je direktan napad na nezavisnost pravosudnog sistema i slobodno obavljanje advokatske profesije.⁶⁶

62. U Litvaniji je izvršna grana vlasti pokrenula nekoliko zakonodavnih inicijativa usmerenih protiv Advokatske komore Litvanije. U tim inicijativama je, između ostalog, predloženo sprovođenje reforme procedure za pokretanje disciplinskog postupka protiv advokata putem izmena i dopuna Zakona o advokaturi, kojim se Ministarstvo pravde ovlašćuje da utiče na disciplinski postupak. Nacrt Zakona o državnoj službi koncipiran je tako da se njime advokatska komora isključi iz upravljanja svim procesima koji se odnose na advokatsku profesiju, uključujući organizaciju pravosudnih ispita, prijem u advokatske komore i disciplinske postupke.⁶⁷ U El Salvadoru zakonodavac (parlamentarna grana vlasti) razmatra mogućnost donošenja zakona o stranim agentima koji bi se, prema tvrdnjama organizacija iz Salvadora i međunarodnih organizacija, mogao koristiti za ograničavanje odbrane ljudskih prava.⁶⁸

63. Organizacije civilnog društva u Bolivarskoj Republici Venecueli dižu svoj glas protiv instrumentalizacije advokatskih komora i udruženja advokata kojoj pribegavaju državne agencije. Mere koje je Vlada preduzela preko posrednika, što je uloga koja je poverena Nacionalnom izbornom savetu, navodno su već ograničile slobode koje uobičajeno uživaju advokatske komore, naročito putem nadzora nad izbornim procesima koji se odvijaju u advokatskim komorama i udruženjima advokata, što je sve podrilo autonomnost komora i njihove interne radne aranžmane.⁶⁹

64. Kodeksi profesionalnog ponašanja su još jedan od instrumenata koji se ponekad koristi za zastrašivanje i krivično gonjenje advokata. Specijalni izvestilac naglašava da kodeksi profesionalnog ponašanja za advokate treba da poštuju njihova osnovna prava (uključujući pravo na slobodu izražavanja) kao i da te kodekse treba da sačine sama udruženja advokata, te da, onda kada su takvi kodeksi utvrđeni na osnovu zakona advokatska profesija treba da bude valjana konsultovana o njihovoj izradi u svim fazama zakonodavnog procesa.⁷⁰

65. U mnogim regionima advokatske komore i udruženja pravnika ponekad su pod pritiskom prisiljeni da uklanjaju svoje publikacije i komentare sa društvenih mreža.⁷¹ Takvo ponašanje je u potpunosti protivno Osnovnim principima o ulozi advokata.

B. Fizičko i psihološko zlostavljanje advokata i članova njihovih porodica

66. Međunarodna udruženja advokata prijavila su da se u nekim zemljama vodi politika proganjanja i maltretiranja pripadnika advokatske profesije. Tokom 2021. godine Savet advokatskih komora i udruženja pravnika Evrope identifikovao je slučajeve fizičkog i psihološkog zlostavljanja u 38 zemalja sveta, uključujući Belorusiju, Kinu, Egipat, Islamsku Republiku Iran, Filipine i Tursku.⁷²

67. Zajedno sa drugim nosiocima tematskih mandata iz redova Saveta za ljudska prava, Specijalni izvestilac je Vladi Turske uputio dopis u kome izražava zabrinutost zbog pritvaranja 48 advokata, sedam advokatskih pripravnika, četiri sudije koji su razrešeni dužnosti i jednog diplomiranog pravnika u septembru 2020. godine u Ankari.⁷³

novembru 2021. godine.

⁶⁵ Vidi <https://www.hrw.org/news/2021/10/26/belarusian-authorities-retaliate-against-lawyers-defending-human-rights>.

⁶⁶ [A/73/365](#).

⁶⁷ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁶⁸ Informacija dobijena u cilju pripreme ovog izveštaja od fondacije „Konrad Adenauer“ (Konrad-Adenauer-Stiftung).

⁶⁹ Vidi <https://accesoalajusticia.org/la-toma-del-poder-en-los-colegios-de-abogados-de-venezuela-2000-2020/>.

⁷⁰ [A/64/181](#), stav 53.

⁷¹ Informacije dobije za afrički region tokom rada na pripremi ovog izveštaja.

⁷² Vidi

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/_REPORTS_-_RAPPORTS/2021/EN_2021_OVERVIEW-CCBE-LETTERS-2021.pdf.

⁷³ Vidi dopis TUR 18/2020.

68. U periodu između 2015. i 2020. godine ubijena su ukupno 1.323 branioca ljudskih prava, od kojih su mnogi bili advokati. Većina tih ubistva dogodila se u Latinskoj Americi, a žrtve su prvenstveno bili oni koji se bave zaštitom ljudskih prava iz oblasti očuvanja životne sredine.⁷⁴ Prijavljeno je da su u Hondurasu u periodu između 2009. i 2021. godine ubijena 162 advokata.⁷⁵

69. Od 2016. godine na Filipinima se dogodilo 105 napada na pripadnike advokatske profesije i u tim napadima je 85 advokata izgubilo život, dok je njih 20 preživelo.⁷⁶ U martu 2021. godine Senat Filipina je usvojio rezoluciju kojom se usuđuju ubistva pripadnika advokatske profesije i akti nasilja nad njima i poziva se na preduzimanje neophodnih koraka kako bi se osigurali njihova bezbednost i zaštita.⁷⁷ Na Filipinima je ta nekažnjivost povezana sa navodnim kampanjama u borbi protiv droge. Nepreduzimanje delotvornih mera povećava verovatnoću da počinioci nikada neće biti izvedeni pred sud, odnosno da neće odgovarati za svoje postupke.

70. Gore opisane okolnosti stvaraju „kulturu nekažnjivosti“ u kojoj počinioci takvih napada mogu nekažnjeno, bez ikakvih posledica da krše prava advokata i njihovih klijenata. Pre nego što su bili napadnuti, većina advokata koji su se našli na meti napada bili su javno označeni kao neprijatelji države i etiketirani kao, na primer, „komunisti“ ili „teroristi“. Kombinacija takvih etiketa i kulture nekažnjivosti koja je prethodno opisana pruža jedno od osnovnih objašnjenja za tako visoku stopu vansudskih ubistava na Filipinima.⁷⁸

71. Dana 7. novembra 2021. godine eksplodirala je bomba pred kućom u kojoj su živeli roditelji jedne advokaticice u Zapadnoj Džakarti. Ta advokatica je ranije istraživala političare koji su posedovali u svom vlasništvu rudarsku kompaniju na Zapadnoj Papui. Ta advokatica je trenutno predmet krivične istrage pod optužbom za podsticanje i širenje dezinformacija u vezi sa protestima u regionu Zapadne Papue u 2019. godini. Otkako se zbio navedeni incident ona živi u izbeglištvu u Australiji.⁷⁹

72. Tokom konsultacija, skrenuta je pažnja na to da su neki advokati bili primorani da izbegnu iz svojih zemalja jer su bili izloženi pretnjama ili su primoravani na to da odustanu od zastupanja nekih predmeta ili učešća u nekim sporovima, onda kada je izvršen pritisak na članove njihovih porodica da napuste zemlju. U Pakistanu nacionalne vlasti obezbeđuju policijsku zaštitu jednom advokatu i njegovoj porodici, ali taj advokat i dalje dobija ozbiljne i verodostojne pretnje.⁸⁰

73. U septembru 2019. godine Nacionalna advokatska komora Ukrajine prijavila je slučaj advokata koji se redovno suočavao sa pretnjama koje su upućivane njemu i njegovoj porodici zbog toga što se angažovao na jednom slučaju u kome se radilo o ubistvu sudije.⁸¹ U Bosni i Hercegovini su mnogobrojni advokati izloženi napadima zbog obavljanja svojih profesionalnih dužnosti. Izvršioci tih napada još nisu identifikovani.⁸²

74. Specijalni izvestilac je duboko zabrinut zbog učestalosti kojom su se tokom konsultacija razotkrivale situacije u kojima državni agenti koji su izvršili napade na pripadnike advokatske profesije ostaju nekažnjeni. Takva nekažnjivost proširuje se i na situacije koje su toliko ozbiljne da se odnose na prisilne nestanke ili vansudske egzekucije.⁸³

⁷⁴ [A/HRC/46/35](#).

⁷⁵ Informacija koju je dostavio Centar „Vens“ radi pripreme ovog izveštaja.

⁷⁶ Vidi <https://defendlawyers.files.wordpress.com/2021/10/fmal-report-to-supreme-court-philippines-1-october-2021-1.pdf>.

⁷⁷ Filipini, Rezolucija Senata br. 691 od 24. marta 2021. Tekst dostupan na https://legacy.senate.gov.ph/lis/bill_res.aspx?congress=18&q=SRN-691.

⁷⁸ [A/HRC/44/22](#).

⁷⁹ Vidi

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTER/RS/Indonesia_-_Indonesie/2021/EN_HRL_20211203_Indonesia_Harassment-of-lawyer-Veronica-Koman.pdf.

⁸⁰ Vidi dopis PAK 9/2021.

⁸¹ Vidi <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2020/05/Ukraine-Between-the-rock-and-the-anvil-Publications-Reports-Mission-report-2020-ENG.pdf>.

⁸² Vidi

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTER/RS/Bosnia_and_Herzegovina_-_Bosnie-Herzegovine/2017/EN_HRL_20170228_Bosnia_and_Herzegovina_Attacks_against_lawyers.pdf.

⁸³ [A/HRC/42/40](#) i [A/HRC/44/22](#).

75. U novembru 2021. godine organizacija Advokati za advokate i Savet advokatskih komora i udruženja pravnika Evrope izrazili su zabrinutost zbog navodnog mučenja jednog iranskog advokata specijalizovanog za zaštitu ljudskih prava.⁸⁴ Specijalni izvestilac je dobio informacije o navodnom povećanju broja slučajeva prisilnih nestanaka branilaca ljudskih prava u pakistanskoj provinciji Sind.⁸⁵

C. Kleveta u medijima

76. Uobičajena je pojava da advokati koji brane i zastupaju lica protiv kojih se vodi istraga ili koja su optužena za krivična dela iz oblasti ugrožavanja državne bezbednosti u okviru zakona o borbi protiv terorizma ili u vezi sa političkim predmetima koji privlače veliku pažnju javnosti, budu suočeni sa stigmatizacijom ili klevetama u medijima i na društvenim mrežama. Pritisak koji takve akcije izazivaju bitno ograničava slobodno bavljenje advokatskom profesijom kako za advokate, tako i za njihove pomoćnike.

77. Veliki procenat profesionalnih advokata sa kojima smo se konsultovali prijavio je širenje klevetničkih kampanja na društvenim mrežama, čemu su izloženi advokati i njihovi pomoćnici koji su uključeni u rad na slučajevima koji su posebno osetljivi za lica na političkim položajima.⁸⁶ Posledica takvih postupaka jeste to što mediji i šira javnost mogu pogrešno da tumače ili da ne shvate ispravno svrhu pravnog zastupanja odnosno odbrane i dužnost profesionalnih advokata – ta dužnost se svodi na zastupanje klijenta; to, međutim, ni u kom slučaju ne podrazumeva da advokat odobrava sve postupke svog klijenta ili da mu se može pripisati krivično delo odbrane odnosno zastupanja tog klijenta.

78. Interamerička komisija za ljudska prava utvrdila je da inkriminisanju advokata ponekad prethode takvi postupci kao što su izjave visokih zvaničnika koji advokate o kojima je reč optužuju da su izvršili neka krivična dela ili da su uključeni u nezakonite aktivnosti, a sve te izjave se daju radi delegitimizacije rada advokata o kojima je reč.⁸⁷

79. Specijalni izvestilac je uočio da se povremeno događa da mediji i korisnici društvenih mreža daju izjave i vrednosne sudove koji za posledicu imaju pojačavanje pritiska na pripadnike advokatske profesije, što je veoma opasno s obzirom na posao kojim se advokati bave. Tako je, na primer, u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Severne Irske u 2016. godini vođena kampanja uznemiravanja i šikaniranja advokata iz Alstera (Severne Irske) koji su pozvali na pokretanje istrage povodom postupaka britanskih vojnika u Severnoj Irskoj; u toj kampanji su učestvovali članovi parlamenta i neki istaknuti mediji.⁸⁸ U Bolivarskoj Republici Venecueli nedovoljna nezavisnost u sklopu krivičnog sistema dovela je do pojačanih napada na branioce ljudskih prava koje su podsticale vlasti i provladini mediji; svi ti napadi su ostali nekažnjeni.⁸⁹

80. Stizali su izveštaji o klevetničkim kampanjama protiv nezavisnih advokata; to su kampanje koje su navodno vodili državni organi ne bi li na taj način uticali na rad advokata u Azerbejdžanu,⁹⁰ Kini, Meksiku,⁹¹ Ruskoj Federaciji i Turskoj, između ostalog.⁹² U 2019. godini organizacije boraca za ljudska prava i mnogobrojni aktivisti u Meksiku pozvali su na prekid klevetničke kampanje advokata koji je zastupao roditelje 43 nestala studenata učiteljskih fakulteta iz Ajocinape, koja je nastupila nakon izjava koje je dao bivši državni tužilac savezne

⁸⁴ Vidi <https://lawyersforlawyers.org/en/joint-letter-on-the-reported-torture-of-payam-derafshan/>.

⁸⁵ Vidi dopis PAK 3/2021.

⁸⁶ Informacija dobijena u cilju pripreme ovog izveštaja od fondacije „Konrad Adenauer“ (Konrad-Adenauer-Stiftung).

⁸⁷ Criminalization of Human Rights Defenders (Inkriminisanje branilaca ljudskih prava), dokument br.. 49/15, 31. decembar 2015, stav 15.

⁸⁸ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

⁸⁹ Vidi https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Venezuela_-_Venezuela/2015/EN_HRL_20151105_Venezuela_attacks_on_lawyers_2_.pdf.

⁹⁰ Za informacije o Azerbejdžanu koje je dostavila organizacija *Human Rights Watch*, vidi <http://www.hrw.org/en/europecentral-asia/azerbaijan>. Naročito, vidi

<https://www.hrw.org/report/2010/10/26/beaten-blacklisted-and-behind-bars/vanishing-space-freedom-expression-azerbaijan>.

⁹¹ Informacije dobijene u cilju pripreme ovog izveštaja od Centra „Vens“.

⁹² Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

države Gerero, koji je tvrdi da je taj advokat opstruirao istragu povodom incidenta i da ostvaruje profit time što brani porodice nestalih studenata.⁹³

D. Disciplinski postupci

81. Specijalni izvestilac je u više navrata istakao da se disciplinski postupci protiv advokata moraju voditi u skladu sa procesnim jemstvima koja su utvrđena u članu 14. Međunarodnog pakta građanskim i političkim pravima, između ostalih važećih normi.⁹⁴ Stoga je neophodno ponovo naglasiti da ovlašćenje za disciplinovanje advokata treba da ima neko nezavisno telo. Princip „prirodnog sudije“ zahteva da disciplinski organ bude utvrđen i osnovan zakonom.

82. Dvosmisleni ili nejasni osnov za pokretanje disciplinskog postupka otvara vrata prekomerno širokim ili zlonamernim tumačenjima i rizikuje da podrije nezavisnost advokatske profesije. Preterano uopštene formulacije mogu stvoriti nesigurnost i nepredvidljivost u pogledu ponašanja koje nalaže disciplinsku akciju, čime se krši princip zakonitosti.⁹⁵ Sledstveno tome, principi zakonitosti, predvidljivosti i uskog tumačenja, koji se primenjuju u krivičnim stvarima, takođe se primenjuju, *mutatis mutandis*, na disciplinske stvari.⁹⁶

83. Advokati su ponekad podvrgnuti privremenoj ili trajnoj profesionalnoj diskvalifikaciji bez odgovarajućeg zakonitog postupka ili bez pravosnažne odluke disciplinskog organa u kojoj bi bili utvrđeni svi relevantni pravni osnovi i navedeni svi dokazi koji potkrepljuju izricanje disciplinske sankcije koja ima za posledicu isključenje iz advokatske komore. U 2020. godine u Ujedinjenoj Republici Tanzaniji jedna advokatica je isključena iz advokatske komore navodno zbog izjava koje je dala u dobroj veri tokom legitimnog obavljanja svoje advokatske profesije.⁹⁷

84. Specijalni izvestilac je dokumentovao mnogobrojne slučajeve u kojima su disciplinske postupke protiv advokata vodile izvršne vlasti.⁹⁸ Prijavljeno je da je u Mađarskoj 2018. godine jedna grupa advokata diskvalifikovana i onemogućeno joj je dalje bavljenje advokatskom praksom onda kada je ograničeno njeno pravo na formiranje profesionalnog udruženja.⁹⁹

85. U obavezujućem precedentu br. 5 Vrhovni sud Brazila je utvrdio da nije neustavno da advokat protiv koga je pokrenut disciplinski postupak nema pristup pravnom zastupniku. Takvo tumačenje podriva advokatsku profesiju, zato što ono u suštini znači da advokati mogu biti sankcionisani kroz upravni postupak. Da bi disciplinski postupak odgovarao međunarodnim standardima, moraju se poštovati principi zakonitog postupka i pravičnog suđenja, kao i akuzatorni princip.¹⁰⁰

86. U takvim državama kao što su Azerbejdžan,¹⁰¹ Ruska Federacija,¹⁰² Indija,¹⁰³ Japan,¹⁰⁴ Kazahstan,¹⁰⁵ Kenija,¹⁰⁶ Maldivi¹⁰⁷ i Ujedinjena Republika Tanzanija,¹⁰⁸ pokreće se sve veći broj disciplinskih postupaka protiv advokata koji postupaju u predmetima u kojima se radi o ljudskim pravima ili o politički osetljivim temama, a svi ti postupci su pokrenuti na temelju pritužbi koje su dostavile same vlasti. U Ruskoj Federaciji etiketiranje jednog advokata kao

⁹³ Vidi https://hchr.org.mx/onu_dh_medios/investigador-que-dudo-de-la-version-de-la-pgr-sobre-los-43-se-dice-perseguido/.

⁹⁴ A/HRC/38/38, stav 63; A/HRC/26/32 stav 90; i A/HRC/11/41, stav 61.

⁹⁵ A/75/172, stav 17.

⁹⁶ Interamerički sud za ljudska prava, presuda u predmetu *Lopez Lone et al. v. Honduras*, od 5. oktobra 2015, stav 257.

⁹⁷ Vidi dopis TZA 5/2020.

⁹⁸ A/HRC/23/43/Add.3, E/CN.4/2006/52/Add.3 i A/73/365.

⁹⁹ Informacija dobijena tokom pripreme ovog izveštaja od Saveta advokatskih komora i pravničkih udruženja Evrope.

¹⁰⁰ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi

<https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

¹⁰¹ Vidi https://ehrac.org.uk/wp-content/uploads/2021/03/EHRAC-Azerbaijani_Resource_guide_01-2.pdf. Vidi takođe

<https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

¹⁰² Vidi <https://www.hrw.org/news/2021/09/27/russia-three-human-rights-groups-penalized>.

¹⁰³ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi

<https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ Vidi <https://www.icj.org/maldives-authorities-must-end-assault-on-the-legal-profession/>.

¹⁰⁸ Vidi dopis TZA 2/2021.

„stranog agenta“ znači da vlasti mogu da podnesu zahtev za pokretanje disciplinskog postupka kroz koji će se tražiti njegovo ili njeno isključenje iz advokatske komore, jer je u navedenom slučaju advokat o kome je reč poznati politički protivnik vlasti.¹⁰⁹

87. Advokati u takvim zemljama kao što su Belorusija¹¹⁰ i Turska¹¹¹ posebno su ukazali na činjenicu da se nekim grupama advokata ne izdaju dozvole za bavljenje advokatskom praksom zato što se oni povezuju sa određenim aktivnostima, kao što je odbrana ljudskih prava, borba protiv korupcije ili zaštita manjina. To predstavlja napad na slobodno obavljanje advokatske profesije i u suštini je prikrivena sankcija.¹¹²

88. Odluka da se ne izdaju profesionalne dozvole za rad (licence) advokatima koji se povezuju sa određenim pitanjima ugrožava buduće naraštaje advokata koji su zainteresovani za odbranu ljudskih prava i osnovnih sloboda.¹¹³ U 2021. godini je Kvalifikaciona komisija za bavljenje advokaturom u Belorusiji ukinula licence, za pet advokata, navodno zbog toga što su pružali advokatske usluge opozicionim liderima i učesnicima u mirnim protestima.¹¹⁴

89. Disciplinske mere predstavljaju moćno oružje u rukama vlasti, koje im omogućuje da se mešaju u profesionalne aktivnosti advokata, naročito onih advokata koji postupaju u slučajevima koji se vode protiv države ili zastupaju određene ciljeve ili klijente zbog kojih ne uživaju popularnost.¹¹⁵ Uspostavljanje nezavisnog sistema za razmatranje mogućnosti pokretanja disciplinskih postupaka zbog navodnih kršenja pravila profesionalne etike predstavlja važan činilac nezavisnosti advokatske profesije.¹¹⁶

E. Korišćenje pravosudnog sistema i policije

90. Specijalni izvestilac je tokom 2020. i 2021. godine primio navode u kojima je ukazano na primenu prinude, pritvora, uznemiravanja i maltretiranja i drugih sličnih vidova postupanja prema advokatima u vezi sa njihovim legitimnim obavljanjem profesionalnih dužnosti u takvim zemljama kao što su Belorusija, Zelenortska Ostrva, Ruska Federacija, Filipini, Haiti, Kuvajt, Pakistan, Rumunija, Ujedinjena Republika Tanzanija i Zimbabve.¹¹⁷

91. Na Filipinima Vlada je u više navrata kritikovana zbog progona i šikaniranja advokata i zbog toga što niko nije kažnjen za ubistvo desetina advokata tokom pandemije. Većinu tih napada su, po svemu sudeći, počinili pripadnici predsednikove udarne grupe za borbu protiv pobunjenika, ili pripadnici neke druge agencije za nacionalnu bezbednost i državnih snaga bezbednosti.¹¹⁸

92. Na Zelenortskim ostrvima u martu 2021. godine advokat Pinto Monteiro uhapšen je iz razloga koji su neposredno vezani za obavljanje njegovih legitimnih profesionalnih dužnosti u svojstvu zastupnika odbrane jednog diplomate Bolivarske Republike Venecuele.¹¹⁹ U Rumuniji je Robert Rošu (Robert Roşu) osuđen na pet godina zatvora zbog legitimnog obavljanja svojih advokatskih dužnosti.¹²⁰

93. Stizali su izveštaji o kontinuiranom inkriminisanju advokata i novinara u Belorusiji, gde su mnogi među njima optuženi za privredne presteupe ili im je ograničeno pravo na slobodu izražavanja, zbog toga što su pružili pravnu pomoć učesnicima u demonstracijama, aktivistima

¹⁰⁹ Vidi <https://lawyersforlawyers.org/en/russian-federation-authorities-must-cease-harassment-of-lawyer-ivan-pavlov/>.

¹¹⁰ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² [A/75/172](#).

¹¹³ Vidi <https://www.omct.org/en/resources/reports/control-over-lawyers-threatens-human-rights>.

¹¹⁴ Vidi dopis BLR 5/2021.

¹¹⁵ [A/73/365](#), stav 71.

¹¹⁶ [A/71/348](#), stavovi 94-95; i [A/64/181](#), stavovi 55-58.

¹¹⁷ Vidi dopise RUS 6/2021, ROU 1/2021, KWT 1/2021, RUS 9/2020, HTI 3/2020, TZA 5/2020, PAK 9/2021, CPV 1/2021, BLR 9/2020, ZWE 4/2020; vidi, takođe, [A/HRC/47/35](#).

¹¹⁸ [A/HRC/47/35](#), stav 34.

¹¹⁹ Vidi dopis CPV 1/2021.

¹²⁰ Vidi dopis ROU 1/2021.

civilnog društva ili novinarima nakon izbora održanih u avgustu 2020. godine.¹²¹

94. Napadi na advokate i na nezavisnost advokatske profesije prijavljeni su i u Ujedinjenoj Republici Tanzaniji. Advokati Džebra Kambole (Jebrā Kambole), Edson Kilatu i Tito Elia Magoti izbačeni su iz advokatske komore i uhapšeni zbog toga što su branili opozicione političke vođe, štitili ljudska prava odnosno kritikovali nacionalni pravosudni sistem.¹²²

F. Čuvanje profesionalne tajne, pretresi i zaplena

95. Specijalni izvestilac je dobio informacije o tome da su javne vlasti intervenisale i umešale se u slobodno obavljanje advokatske profesije kroz pretrese kancelarija advokata i presretanje komunikacije između klijenta i advokata kako bi te presretnute informacije kasnije koristili na suđenju.¹²³

96. U Belgiji je bilo izveštaja o nezakonitoj plenidbi, tokom pretresa advokatskih kancelarija, dokumentacije koja je bila bez ikakvog značaja za sam cilj pretresa, u nastojanju da se ta dokumentacija docnije koristi u vezi sa drugim pitanjima.¹²⁴ U Hrvatskoj zakon ne predviđa izuzetke radi čuvanja profesionalne tajne, ali u nekim slučajevima advokati imaju obavezu da obelodane informacije upravi za sprečavanje pranja novca ako postoji sumnja da su se dogodile operacije pranja novca.¹²⁵ Advokatska komora Rumunije je 2020. godine prijavila svoju zabrinutost da su povređena prava advokata na čuvanje profesionalne tajne time što su pozvani na ročišta u svojstvu svedoka u predmetima vođenim protiv njihovih klijenata i tako što su sprovedeni nasilni pretresi njihovih profesionalnih prostorija, iz kojih su uzeti dokumenti bez obzira na to da li se ti dokumenti uopšte odnose na istragu.¹²⁶

97. Prema izveštaju Saveta advokatskih komora i udruženja pravnika Evrope, u Francuskoj je u junu 2020. godine otkriveno da je Finansijsko tužilaštvo proučavalo detaljne zapise telefonskih razgovora nekoliko advokatskih kancelarija, čak i telefonske komunikacije ministra pravde, kako bi identifikovalo navodne doušnike iz redova pravosuđa koji su možda dostavili određene informacije dvojici pojedinaca, koji su obojica advokati i učestvovali su u predmetu koji je bio pod istragom.¹²⁷ Takođe u Francuskoj, Krivično odeljenje Kasacionog suda presudilo je da prepiska između advokata i njegovog odnosno njenog klijenta može biti zaplenjena u kontekstu pretresa, pod uslovom da se ta prepiska ne odnosi na ostvarivanje prava na odbranu.¹²⁸

98. U kontekstu vanrednih mera preduzetih radi suzbijanja pandemije kovida 19 neke države su prekršile odnos poverljivosti i tajnosti između advokata i klijenta. To se dogodilo u nekoliko različitih zatvora u kojima su razgovori prisluškivani, što je advokate sprečilo da neometano obavljaju svoje dužnosti.¹²⁹

99. Gore opisane vrste akcija krše princip poverljivosti koji bi morao da preovladava u odnosu između advokata i njegovog odnosno njenog klijenta, kao i standarde ispravnog postupka. Princip poverljivosti ima za cilj zaštitu usmene i pismene komunikacije između samih advokata kao i između advokata i njihovih klijenata.

¹²¹ Vidi dopis BLR 4/2021.

¹²² Vidi dopis TZA 2/2021.

¹²³ Prilozi će biti postavljeni na veb-stranici Specijalnog izvestioca, koja je dostupna na adresi <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/calls-input/call-input-protection-lawyers>. Vidi, takođe, <https://rm.coe.int/cdcj-2020-8e-add1-feasibility-study-profession-of-lawyer/1680a1c757>.

¹²⁴ Vidi

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/ROL/RoL_Position_papers/EN_RoL_20210326_CCBE-contribution-for-the-RoL-Report-2021.pdf.

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ Vidi <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000042619502>.

¹²⁹ Vidi <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2020/06/CIS-Justice-and-coronavirus-Advocacy-Analysis-brief-ENG-2020.pdf>, stav 21.

V. Zaključci

100. Sva lica koja obavljaju advokatske funkcije, bez obzira na to da li uživaju zvanični status advokata, suštinski su važna za zaštitu i konsolidovanje vladavine prava.

101. Međunarodni principi i standardi o nezavisnosti advokatske profesije i njenom slobodnom obavljanju, naročito Osnovni principi o ulozi advokata, suštinski su elementi koji treba da služe kao smernice svima onima koji se bave advokaturom, kao i njihovim profesionalnim udruženjima a državni organi treba takođe da podržavaju te principe.

102. Države su dužne da osiguraju da lica koja se bave advokaturom mogu da obavljaju svoju profesiju bez nepotrebnih ograničenja. Stoga države moraju da preduzmu neophodne korake kako bi osigurale da ta lica mogu da obavljaju svoje profesionalne dužnosti bez ikakvog mešanja, uznemiravanja ili šikaniranja, pretnji ili zastrašivanja.

103. U mnogim zemljama slobodno i nezavisno bavljenje advokatskom profesijom zajemčeno je zakonom. Međutim, ta dužnost da se jemči slobodno i nezavisno bavljenje advokaturom često nije na odgovarajući način ispunjena. Da bi se osiguralo puno poštovanje obaveza utvrđenih u Osnovnim principima o ulozi advokata i u unutrašnjem pravu, suštinski je važno da se ustanove delotvorna institucionalna i zakonska jemstva sudske nezavisnosti, koja je nezaobilazni činilac.

104. Pripadnici advokatske profesije mogu biti napadnuti ili zastrašivani od mnoštva različitih aktera, uključujući državne organe i institucije, organizovane kriminalne grupe i, u određenim okolnostima, sama udruženja ili asocijacija advokata.

105. U nekim zemljama, pod izgovorom održavanja nacionalne bezbednosti ili borbe protiv terorizma, korupcije ili pandemije, vlasti su ograničile obavljanje advokatske profesije. Ta ograničenja su naročito stroga onda kada je ograničen i prostor za proteste i učesće civilnog društva. Postupanje prema licima koja se zalažu za odgovornost i transparentnost ili koja su angažovana u oblasti zaštite ljudskih prava često izaziva posebno veliku zabrinutost.

106. Napadi na grupe advokata koje brane određene ciljeve u poslednje vreme su znatno pojačani u mnogim zemljama. Advokati koji se u svome radu bave takvim pitanjima kao što je ostvarivanje slobode izražavanja ili ostvarivanje političkih prava, zaštita ljudskih prava, zaštita životne sredine, zaštita prava žena, prava etničkih manjina ili prava LGBTQI+ zajednice izloženi su pretnjama i napadima, pa čak i nasrtajima na njihov život.

107. Zakonske inicijative koje imaju za cilj ograničavanje slobodnog bavljenja advokatskom profesijom i ulogom advokatskog pomoćnika danas su uobičajene i postale su opšte mesto u mnogim regionima sveta. Takve intervencije mogu čak poprimiti oblik mešanja izvršne vlasti u rad subjekata odlučivanja u advokatskoj profesiji, ili se mogu u praksi realizovati tako što će se doneti odgovarajući zakoni.

108. Kada pripadnici advokatske profesije bivaju suočeni sa pretnjama ili napadima, ne sprovode se uvek adekvatne i blagovremene istrage, istražne radnje se ponekad odlažu i odugovlače, tako da se propušta mogućnost da se prikupe dokazi neophodni za krivično gonjenje i kažnjavanje odgovornih lica.

109. Slučajevi vršenja neovlašćenog nadzora, uznemiravanja i maltretiranja, javnog linča, stigmatizacije, kriminalizacije i upućivanja pretnji i organizovanja napada na određene grupe advokata zahtevaju znatno konzistentniji i delotvorniji odgovor država.

110. U nekim zemljama isključenje iz advokatske komore koristi se kao oblik represije koji vlasti preduzimaju protiv onih advokata koji brane ciljeve vezane za ljudska prava ili deluju kao pravni zastupnici pripadnika političke opozicije ili učesnika u protestima, kao i protiv onih advokata koji se zalažu za odbranu suštinskih principa vladavine prava i ljudskih prava.

111. Takvo proizvoljno isključivanje iz profesionalnih udruženja advokata ne podriva samo vladavinu prava u celini, nego predstavlja i kršenje ljudskih prava isključenih advokata i osnovnih načela koja štite nezavisnost pravosuđa i advokatske profesije.

VI. Preporuke

112. Države treba da preduzmu sve neophodne mere kako bi osigurale slobodno obavljanje advokatske profesije, u svim okolnostima, da bi advokati mogli da ostvaruju svoja legitimna profesionalna prava i dužnosti bez straha od represalija i oslobođeni bilo kakvih ograničenja, uključujući tu i sudsko uznemiravanje, odnosno maltretiranje.

113. U sklopu te svoje dužnosti države su u obavezi da štite fizički i psihološki integritet i bezbednost advokata i članova njihovih porodica. To podrazumeva preduzimanje delotvornih mera kako bi se, na nivou zakona i u praksi, poštovali Osnovni principi o ulozi advokata i svi ostali standardi koji su vezani za nezavisnost i dužnosti advokata.

114. Države treba da kreiraju i sprovede mere za sprečavanje poistovećivanja advokata sa njihovim klijentima ili ciljevima koje brane.

115. Države treba da obraćaju posebnu pažnju na one slučajeve i sporove u kojima su advokati izloženi situacijama koje privlače posebnu pažnju javnosti zbog osetljivosti pravnih pitanja koja se u tim predmetima zastupaju. Uticaj napada na advokate koji zastupaju osetljiva pitanja podriiva i umanjuje njihovu opštu sposobnost da obavljaju svoje profesionalne dužnosti.

116. Države treba da preispitaju, izmene i dopune svoje zakone ili da se uzdrže od donošenje zakona koji bi mogli da predstavljaju mešanje u nezavisnost advokata i slobodno obavljanje njihove profesije, naročito zakona kojima se uređuje pitanje borbe protiv terorizma, očuvanja bezbednosti, kontrole narkotika ili suzbijanja pandemije.

117. Disciplinski organi koji su odgovorni za gonjenje i presuđivanje u predmetima koji se odnose na navodne povrede profesionalnih dužnosti moraju biti nezavisni od organa vlasti, naročito od izvršne grane vlasti, uključujući tu ministarstva pravde i druge institucije. U sastavu tih disciplinskih i nadzornih organa treba da budu uključeni profesionalni advokati. Kada su disciplinski organi neposredno povezani sa izvršnom granom vlasti ili zavise od nje, ili kada se u njihovom sastavu nalazi znatan broj predstavnika te grane vlasti, zakonske norme na kojima ti disciplinski organi počivaju treba da budu preispitane kako bi se osiguralo da oni budu istinski nezavisni.

118. Udruženja advokata treba da budu nezavisna i samoupravna profesionalna udruženja, koja su osnovana radi unapređenja i zaštite nezavisnosti i integriteta advokata i radi očuvanja njihovih profesionalnih interesa. Države treba da prepoznaju i podrže njihov status i važne funkcije koje oni obavljaju i da se uzdrže od mešanja u njihov rad i funkcionisanje.¹³⁰

119. Prijem u advokatsku profesiju treba da bude uređen zakonom a postupak prijema treba da bude jasan, transparentan i objektivian.

120. Države treba da se uzdrže od mešanja u postupak prijema i advokatske komore treba da budu neposredno i nezavisno odgovorne za te procese i za dodelu licenci (dozvola) za bavljenje advokatskom praksom.¹³¹

121. Države treba da sprovedu sektorsku politiku komunikacija kako bi obaveštavale i ubeđivale javnost u značaj poštovanja ljudskih prava, vladavine prava, podele vlasti i potrebe da advokati budu u stanju da nezavisno i bez nedopuštenog mešanja upražnjavaju svoju profesiju.

122. Specijalni izvestilac poziva nacionalne vlasti da smesta ustanove neophodne mere kako bi se stalo na put pretnjama upućenim licima koja se, u celini uzev, bave advokaturom i kako bi se sprečilo njihovo uznemiravanje, šikaniranje i maltretiranje. Nacionalne vlasti su naročito dužne da osiguraju da se povede istraga protiv pripadnika organa reda koji bi mogli učestvovati u takvim povredama prava i da se oni pozovu na odgovornost.

¹³⁰ A/71/348.

¹³¹ *Ibid.*

123. Specijalni izveštilac poziva javne tužioce da pomno nadziru situacije i slučajeve u kojima bi advokati mogli biti inkriminirani zbog toga što obavljaju svoje dužnosti. Kada iskrсну takve okolnosti treba izdati odgovarajuće naloge kako bi se sprečili javni tužioци da zlonamerno gone pripadnike advokatske profesije koji, ostvarujući svoje pravo na nezavisno postupanje i pravo na slobodu izražavanja, kritikuju državne funkcionere i institucije.

124. Počev od ove godine, u okviru Saveta Evrope jedan komitet eksperata će početi da priprema nacrt međunarodnog pravnog instrumenta čiji je cilj jačanje zaštite advokatske profesije i prava na neometano bavljenje advokaturom bez ikakvih predrasuda ili smetnji. Specijalni izveštilac preporučuje da Komitet eksperata ozbiljno razmotri mogućnost da nacrt dokumenta koji će biti plod rada tog komiteta preraste u obavezujući instrument koji je otvoren za pristupanje i državama koje nisu članice Saveta Evrope. Specijalni izveštilac pozdravlja činjenicu da je on sam pozvan da učestvuje, mada bez prava glasa, u radu tog komiteta eksperata.

125. Suštinski je važno da lica koja se bave advokaturom i/ili su pozvana da se bave advokaturom imaju pristup kontinuiranoj i adekvatnoj obuci u oblasti međunarodnih i regionalnih standarda koji se odnose na sudijsku nezavisnost, ljudska prava i borbu protiv korupcije.

126. Preporuke koje je Specijalni izveštilac naveo u svom izveštaju Generalnoj skupštini o advokatskim komorama i udruženjima advokata iz 2018. godine¹³² kao i one preporuke koje je u 2016. godine iznela njegova prethodnica, Monika Pinto (Monica Pinto) u izveštaju koji je podnela Generalnoj skupštini o ulozi advokata¹³³ i danas su relevantne. To pokazuje da je postignut samo ograničeni napredak u pogledu zaštite slobodnog bavljenja advokatskom profesijom otkako su ti izveštaji podneti.

¹³² [A/73/365](#).

¹³³ [A/71/348](#).